

Suomessa hyödynnettäviä ja kehitettyjä demokratiainnovaatioita

Marraskuu 2025

Tässä koosteessa esitellään demokratiainnovaatioita, joita hyödynnetään Suomessa kansallisella tai alueellisella tasolla. Joukossa on suomalaisia innovaatioita sekä muualla maailmassa kehitettyjä käytänteitä, jotka on todettu Suomessakin toimiviksi. Osa innovaatioista on ollut vakiintuneessa käytössä jo vuosikymmeniä, osa on vasta kokeiluvaiheessa.

Demokratiainnovaatiolla tarkoitetaan uusia aloitteita, jotka edistävät kansalaisten osallistumista demokraattiseen päätöksentekoon. Demokratiainnovaatioita on pidetty ratkaisuna moniin edustuksellisen demokratian haasteisiin, ja ne toimivatkin usein edustuksellisen demokratian täydennyksenä, eivät korvaajana.

Nuorten vaalit, Nuorisola ry

Nuorten vaalit on valtakunnallinen äänestystapahtuma peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, nuorten työpajoissa, harrastusryhmissä ja muussa nuorisotoiminnassa. Nuorten äänestysprosentti on Suomessa matala, ja tapahtuma vastaa haasteeseen tekemällä äänestämistä käytännön tasolla tutuksi lapsille ja nuorille. Nuorten vaaleissa osallistujat harjoittelevat äänestämistä äänestämällä samoja ehdokkaita ja puolueita kuin varsinaisissakin vaaleissa. Nuorten vaalien tulos uutisoidaan yleensä laajasti mediassa. Viimeisimmissä kunta- ja aluevaaleissa keväällä 2025 Nuorten vaaleissa annettiin noin 75 000 ääntä, ja vaalit järjestettiin 192 paikkakunnalla.

Nuorten vaalit lisää lasten ja nuorten käytännön osaamista äänestämiseen liittyen. Samalla se tuo vaalit osaksi nuorten arkea jo ennen äänestysiän täyttymistä. Vaikka vaalitulosella ei ole konkreettista vaikutusta, Nuorten vaalit tuottaa arvokasta tietoa varsinaisten vaalien ulkopuolella olevan väestöryhmän näkemyksistä.

Lue lisää: [Nuorisola: Nuorten vaalit](#)

Voxit-alusta, Sitra

Voxit-osallistumisalusta (aiemmin Polis) on avoimeen lähdekoodiin perustuva demokratiainnovaatio, jonka tarkoitus on mahdollistaa rakentava mielipiteiden vaihto valitun

aihepiirin ympärillä. Voxit-keskustelussa osallistujat voivat anonyymisti ilmaista, mitä mieltä he ovat aihealueesta esitetyistä väitteistä sekä lisätä keskusteluun itse muotoilemiaan väitteitä muiden äänestettäväksi.

Voxitista tekee erityisen osallistumisalustan se, että osallistujat saavat aloitevaltaa, koska heillä on mahdollisuus vaikuttaa alustalla äänestettäviin asioihin. Voxit-alusta soveltuu monenlaisten organisaatioiden käyttöön, kun päätöksenteon tai päätösten valmistelun tueksi täytyy kartoittaa suuren joukon, esimerkiksi alueen asukkaiden tai oman henkilöstön, mielipiteitä.

Suomessa alustaa onkin jo käytetty kaikilla hallinnon tasoilla sekä järjestösektorilla, ja Sitra on rahoittanut alustan pitkäkestoisia käyttökokeiluja hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Lue lisää: [Sitra: Voxit-alusta](#)

Osallistuva budjetointi

Osallistuvan budjetoinnin mallia hyödynnetään Suomessa alueellisessa päätöksenteossa. Osallistuvassa budjetoinnissa esimerkiksi kunnan rahoituksesta osa käytetään asukkaiden ideoimiin ja valitsemiin kohteisiin. Useissa kunnissa tietty määrä budjetista on vuosittain varattu osallistuvaan budjetointiin. Lisäksi esimerkiksi Helsingissä on kaikille kaupunkilaisille tarkoitetun budjetin lisäksi erillinen nuorten budjetti, jonka käytöstä päättävät 13–17-vuotiaat kaupunkilaiset.

Osallistuva budjetointi on suoran demokratian keino, jossa kansalaiset pääsevät vaikuttamaan taloudenpitoon muutenkin kuin perinteisesti vaalien yhteydessä. Mahdollisuus ideoida ja äänestää rahankäytöstä voi lisätä asukkaiden kiinnostusta esimerkiksi kuntapäätöksentekoon laajemminkin. Lisäksi tietyille ryhmille, kuten nuorille, kohdennettu budjetti voi toimia tapana lisätä aliedustettujen ryhmien vaikutusmahdollisuuksia.

Lue lisää: [Helsinki: OmaStadi -budjetti](#), [Vantaa: Osallistuva budjetointi 2023–2025](#), [Tutkimus: Onnistunut osallistuva budjetointi – Mitä, miten ja kenelle?](#)

Kirjastojen lakisääteinen tehtävä edistää demokratiaa

Lain yleisistä kirjastoista toisessa pykälässä todetaan: ”Tämän lain tavoitteena on edistää – – aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.” Laki uudistettiin vuonna 2016, jolloin kirjastojen lakisääteisiin tehtäviin lisättiin demokratian edistäminen; käytännön tasolla tätä työtä oli tehty jo aiemmin.

Kirjastot voivat järjestää demokratiaa ja osallistumista tukevaa toimintaa, mutta kattava ja ennen kaikkea ilmainen kirjastolaitos ylläpitää jo itsessään demokratiaa. Tasa-arvoinen pääsy

tiedon pariin lisää vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia, mikä on Suomessa tunnistettu lainkin tasolla.

Lue lisää: [Finlex: Laki yleisistä kirjastoista](#), [OKM: Kirjastolaki uudistuu](#), [Suomen kirjastoseura: Uusi laki tekee kirjastoista demokratian puolustajia](#)

Vaalikoneet

Maailman ensimmäisen vaalikoneen julkaisi Yle europarlamenttivaalien yhteydessä vuonna 1996. Vaalikoneista on sittemmin tullut vakiintunut osa suomalaista demokratiaa, ja harvassa maassa hyödynnetään niitä yhtä laajasti. Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa 57 % suomalaisista käytti vaalikonetta äänestysvalintansa tukena.

Oma innovaationsa on Nuorisolan ylläpitämä Nuorten vaalikone, joka julkaistiin alun perin Harava-nimellä samoihin aikoihin Ylen ensimmäisen vaalikoneen kanssa. Kevään 2024 EU-vaaleissa sekä teksti- että videomuotoisena toteutettua Nuorten vaalikonetta käytettiin yhteensä yli 45 000 kertaa.

Vaalikoneet tukevat äänestäjiä sopivan ehdokkaan ja puolueen löytämisessä ja voivat näin edesauttaa äänestysprosentin nousua.

Vaalikoneista on käyty myös paljon kriittistä keskustelua liittyen toisaalta siihen, muuntavatko ehdokkaat kantojaan ääniä kalastellakseen, ja toisaalta siihen, ohjaavatko vaalikoneet äänestyspäätöksiä liikaakin. Onkin tärkeää kiinnittää huomiota vaalikoneiden rakentamiseen ja huolelliseen testaamiseen, josta Suomessa on laajaa osaamista.

Lue lisää: [Yle: Maailman ensimmäinen vaalikone](#), [Nuorisola: Nuorten vaalikone](#), [Tilastokeskus: Yli puolet suomalaisista käytti vaalikonetta](#)

Puntaroivat kansalaispaneelit

Puntaroiviin kansalaispaneeleihin kokoontuu satunnaisotannalla valittu joukko tavallisia kansalaisia keskustelemaan jostakin yhteiskunnallisesti tai alueellisesti merkittävästä kysymyksestä. Kansalaispaneeleja on tähän mennessä hyödynnetty erilaisissa kokeiluissa erityisesti kuntatasolla. Suomessa on myös tehty kansainvälisesti huipputasoista puntaroivan demokratian tutkimusta, ja kansalaispaneelien järjestämiseen liittyvä osaaminen on toistaiseksi keskittynyt melko paljon yliopistoihin.

Kuntatasolla puntaroivia kansalaispaneeleja on hyödynnetty esimerkiksi Pieksämäellä kunnan taloustilanteen puntaroimiseen ja budjettiehdotuksien muodostamiseen. Turussa taas puntaroiva kansalaispaneeli tarkasteli talouden tasapainotusta erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta ja antoi suosituksia jo talouden ja toiminnan suunnitteluvaiheessa. Hyvinvointialueilla kansalaispaneeleissa on puntaroitu muun muassa lasten ja nuorten

hyvinvoinnin tukemista ja digitaalisia palveluja. Esimerkiksi Sitra pyrkiikin vakiinnuttamaan paneelien käytön eri päätöksenteon tasoille.

Puntaroivat kansalaispaneelit vahvistavat rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua ja voivat tukea edustuksellisen demokratian tuloksellisuutta. Paneelit ovat erityisen toimivia monimutkaisissa kysymyksissä, joiden ratkaiseminen on päätöksentekijöille haastavaa. Paneelien erityisvahvuus on satunnaisotannalla valittu osallistujaryhmä, jolloin paneelin edustavuus on korkeimmillaan ja välttyään tilanteelta, jossa ainoastaan jo valmiiksi yhteiskunnallisesti aktiiviset henkilöt saisivat äänensä kuuluviin.

Lue lisää: [Sitra: Kansalaispaneelit](#), [Demo Finland: Puntaroivat kansalaispaneelit hyödyttäisivät puolueita](#), [Turun yliopisto: Esimerkkejä kansalaispaneeleista Suomessa](#)

Erätauko-keskustelu, Erätauko-säätiö

Erätauko on rakentavaan ja tasavertaiseen dialogiin perustuva keskustelumenetelmä, joka helpottaa yhteiskunnallista keskustelua. Dialogin tarkoituksena on laajentaa keskustelijoiden ymmärrystä valitusta aiheesta ja mahdollisesti myös keskustelukumppaneista. Tavoitteena ei ole saavuttaa yksimielisyyttä tai pikaratkaisuja. Erätauko-säätiö tarjoaa tukea ja valmiita materiaaleja keskustelujen järjestämistä varten. Erätaukoa hyödyntävät esimerkiksi Valtioneuvoston kanslia, useat kaupungit ja kunnat sekä ministeriöt, seurakunnat, järjestöt ja oppilaitokset eri puolilla Suomea.

Erätauko-dialogit mahdollistavat rauhanomaisen keskustelun vaikeistakin aiheista. Koska keskustelujen tavoitteena ei ole päätyä ratkaisuihin, tarjoavat ne mahdollisuuden jakaa merkittävästi erilaisia mielipiteitä ilman, että keskustelu päättyy umpikujaan. Valmiit dialogimallit tarjoavat matalan kynnyksen tavan keskustella myös kriisien aikana ja jälkeen. Suuri haaste yhteiselle päätöksenteolle on ymmärtämättömyys toisten ihmisten ajattelusta ja motiiveista, ja tähänkin Erätauko osaltaan vastaa.

Lue lisää: [Erätauko-säätiö: Mikä erätauko?](#)

Kansallinen tulevaisuuspäivä

Kansallinen tulevaisuuspäivä kannustaa suomalaisia vuosittain pohtimaan ja ennakoimaan tulevaisuutta. Vuoden 2025 tulevaisuuspäivän teema oli rauha, ja sen kunniaksi ihmiset saivat toteuttaa erilaisia tulevaisuusprototyyppejä: tavoitteena oli konkretisoida sitä, miltä rauhan eri muodot voivat tulevaisuudessa näyttää. Tulevaisuuspäivän viesti on, että tulevaisuutta ei ole taattu ja paras tapa vaikuttaa tulevaisuuteen on ennakoida erilaisia vaihtoehtoja.

Kansallinen ennakointi tukee demokratiaa luoden mahdollisuuksia pitkäjänteiselle päätöksenteolle ja yhteiskunnalliselle keskustelulle yhä nopeatempoisemmassa kulttuurissa. Lisäksi tulevaisuuspäivä pyrkii lisäämään osallistumista tulevaisuuden luomiseen demokraattisin keinoin jo nyt odottamisen sijaan.

Lue lisää: [Tulevaisuuspäivä](#)

USKOT-foorumi

USKOT-foorumi on kahdeksaa uskontokuntaa edustava yhteistyöjärjestö, jonka jäsenjärjestöt ovat Suomessa toimivia seurakuntia ja uskonnollisia järjestöjä. Foorumin tavoitteena on vaalia yhteiskuntarauhaa vahvistamalla uskontokuntien välistä yhteistyötä ja uskontolukutaitoa. Foorumi on kansainvälisesti harvinaislaatuinen ja edistyksellinen järjestö, joka ottaa kantaa myös esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksiin.

Uskonnonvapaus on keskeinen osa demokraattista yhteiskuntaa. USKOT-foorumin työ edistää eri uskontokuntien kanssakäymistä, mikä voi lisätä yhteistyömahdollisuuksia myös päätöksenteossa. Lisäksi edustuksellinen demokratia toteutuu parhaiten, kun eri uskontokuntien edustajilla on tasavertaiset toimintamahdollisuudet.

Lue lisää: [USKOT-foorumi: Etusivu](#)

Digitaalinen kansalaisaloite

Jokainen äänioikeutettu Suomen kansalainen voi tehdä lakialoitteen ja kannattaa muiden tekemiä aloitteita digitaalisen kansalaisaloitepalvelun kautta. Aloitteilla on kuusi kuukautta aikaa kerätä kannatusilmoituksia, ja vähintään 50 000 allekirjoitusta keränneet aloitteet etenevät eduskunnan käsiteltäväksi. Eduskuntaan on edennyt 88 aloitetta (11/2025), joista kahdeksan on hyväksytty sellaisenaan tai muutettuna.

Ensimmäinen hyväksytty ja laajaa huomiota saanut kansalaisaloite oli aloite tasa-arvoisesta avioliittolaista vuonna 2014. Muita laeiksi päätyneitä kansalaisaloitteita ovat esimerkiksi aloite tyttöjen sukupuolielinten silpomisen kieltävästä laista, vesihuollon yksityistämisen estävästä laista ja psykoterapiakoulutuksen maksuttomuuden takaavasta laista.

Kansalaisaloitteen lisäksi Suomessa on käytössä myös kunta- ja hyvinvointialuealoitteet joka kunnassa ja hyvinvointialueella. Myös nämä aloitteet on mahdollista tehdä sähköisesti. Kaikki aloitepalvelut on koottu oikeusministeriön ylläpitämälle demokratia.fi-sivustolle, josta löytyy tietoa myös muista valtion vaikuttamiskanavista.

Lue lisää: [Oikeusministeriö: Kansalaisaloitepalvelu](#)

Nuorisovaltuustot

Nuorisovaltuustot ovat nuorten vaikuttajaryhmiä, jotka toimivat osana kuntien ja hyvinvointialueiden hallintoa. Kuntalain mukaan jokaisessa kunnassa tulee olla nuorisovaltuusto takaamassa nuorten mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua, ja sama koskee myös hyvinvointialueita. Vastaavanlaisia vaikuttajaryhmiä tunnetaan myös esimerkiksi nuorisoneuvostoina tai -parlamentteina.

Nuorisovaltuustot lisäävät nuorten vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi lautakunnissa ja valtuustoissa. Yhä useammassa kunnassa nuorisovaltuuston edustajilla on myös puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanhallituksen kokouksissa. Lisäksi nuorisovaltuustoilla on demokratiakasvatuksellinen rooli, sillä niiden jäsenet valitaan vaaleilla ja nuorisovaltuutetut toimivat osana kunnan tai hyvinvointialueen julkista hallintoa.

Lue lisää: [Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto: Mikä on nuorisovaltuusto?](#)

Faktantarkistus, Faktabaari

Faktabaari on poliittisesti sitoutumaton faktantarkistuspalvelu, joka toimii faktoihin pohjautuvan julkisen keskustelun ja digitaalisen lukutaidon puolesta. Faktabaari on avoin ja osallistava verkkomedia, joka tekee digitaalista faktantarkistusta perustuen omaan seurantaansa ja avoimiin pyyntöihin. Faktabaari analysoi julkisuudessa esitettyjä väitteitä vertaamalla niitä eri lähteistä saatavaan tietoon. Näin väitteen paikkansapitävyys voi vahvistua tai väite voidaan todeta osin tai kokonaan paikkansapitämättömäksi.

Osa Faktabaarin missiota on tukea osallistuvaa digiajan demokratiaa. Faktapohjaisen keskustelukulttuurin edistäminen kasvattaa myös yhteiskunnallista luottamusta. Nopeatempoisessa digitaalisessa keskustelussa väitteiden esittäjiltä ei aina vaadita perusteluja tai tarkennuksia. Faktabaari parantaakin erityisesti vallanpitäjien vastuuta sanomisistaan. Samalla se kasvattaa digitaalista lukutaitoa ja lisää näin osallistumismahdollisuuksia.

Lue lisää: [Faktabaari: Etusivu](#)

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

Tulevaisuusvaliokunta käsittelee tulevaisuuteen liittyviä teemoja, joita ovat tulevaisuustutkimuksen lisäksi kestävä kehitys, yhteiskunnan muutoskyvykyys ja teknologiakehitys. Tulevaisuusvaliokunta myös valmistelee eduskunnan vastineen valtioneuvoston tulevaisuusselontekoon vähintään kerran vaalikaudessa. Lisäksi valiokunta käsittelee joka vaalikaudella hallituksen toteuttamaan arvion kestävä kehityksen Agenda 2030 -tavoitteiden toimeenpanosta.

Tulevaisuusvaliokunta mahdollistaa eduskunnan ja hallituksen keskustelun tulevaisuuden suurista linjoista. Tulevaisuusselonteon ja sen vastineen avulla päätöksentekijät voivat tunnistaa poliittisia teemoja ja muutoksia varhain ja ennakoiden, mikä voi vakauttaa päätöksentekoa.

Lue lisää: [Eduskunta: Tulevaisuusvaliokunta](#)

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finland on kaikkien eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö. Se toimii demokratian edistämiseksi vahvistamalla erityisesti naisten, nuorten ja vammaisten ihmisten poliittista osallistumista sekä tukemalla puolueiden välistä dialogia.

© Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finland 2025

Toteutettu Suomen ulkoministeriön tuella.

www.demofinland.org